DOI: [10.32702/2307-2156-2019.11.39](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.11.39)

УДК 35.975

*Т. М. Дерун,
кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом; Національна академія державного
управління при Президентові України, м. Київ
ORCID iD: 0000-0001-9089-2206*

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

*Т. М. Derun
Candidate of Science in Public Administration, Ph.D. in Public Administration, Associate
Professor, Associate Professor of the Department of Regional Governance, Local Self-Government
and Urban Management, The National Academy for Public Administration under the President of
Ukraine, city of Kyiv*

INSTITUTIONAL SUPPORT OF THE PROCESS OF DECENTRALIZATION AND FORMATION OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

Проаналізовано формування інституційного та законодавчо-нормативного забезпечення процесу децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад. Встановлено, що впродовж 2014-2016 рр. прийнято значну кількість нормативно-правових актів у сфері регулювання процесу формування спроможних територіальних громад, бюджетної децентралізації, оптимізації розподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. З'ясовано, що для забезпечення ефективного впровадження реформи децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад існує ціла низка державних і недержавних інституцій, діяльність яких сприяє покращенню нормативно-правового, методичного, організаційного, комунікативного забезпечення процесу проведення реформи місцевого самоврядування. Однією з проблем практичної реалізації реформи визначено недостатність спроможності основних державних інституцій дотримуватись концептуальних рамок (засадничих принципів) реформи. Відтак, координацію робіт з проведення реформи місцевого самоврядування, територіальної організації влади та впровадження нових підходів у плануванні та реалізації регіонального розвитку запропоновано здійснювати за допомогою спеціально для цього утвореного механізму інституційної підтримки реформи.

The formation of legislative and normative and institutional support for the implementation of the reform of the territorial organization of power in Ukraine on the basis of decentralization is analyzed. It is established that during 2014-2016 a significant number of legal acts were adopted in the field of regulating the process of forming affluent territorial communities, budget decentralization, optimizing the distribution of powers between executive bodies and local governments. It was found that to ensure the effective implementation of decentralization reform

and the formation of united territorial communities, there are a number of state and non-state institutions whose activities contribute to improving the legal, methodological, organizational, communicative support of local government reform. One of the problems of practical implementation of the reform is the lack of capacity of the main state institutions to adhere to the conceptual framework (basic principles) of the reform. As decentralization is a systemic reform that involves profound transformations of the entire system of public authorities, changes the division of powers between different bodies, transforms the system of administrative-territorial organization and changes the philosophy of state regional policy, it requires constant support and coordination in both strategic planning and rapid response. Therefore, it is proposed to coordinate the work on the reform of local self-government, territorial organization of government and the introduction of new approaches in the planning and implementation of regional development with the help of a specially formed mechanism of institutional support for reform. Significant steps have also been taken to establish institutional support for the implementation of the reform. The existing institutional and legal basis allowed to begin the practical stage of the reform of decentralization of power. At the same time, there are a number of issues that need to be regulated for the successful implementation of the reform. The main directions and measures for improving the institutional and legal support of the reform of the territorial organization of power on the basis of decentralization are identified.

Ключові слова: децентралізація; об'єднання територіальних громад; інституціональне забезпечення; законодавчо-нормативне забезпечення.

Key words: decentralization; unification of territorial communities; institutional support; legislative and regulatory support.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Реформа місцевого самоврядування є об'єктивною потребою сьогодення. Її реалізація передбачає функціонування специфічних організаційно-управлінських інституцій, метою діяльності яких є нормативно-правове та організаційне забезпечення реформи, а також координування дій органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в питаннях реалізації заходів щодо реформи системи самоврядування в Україні.

Децентралізація управління виступає однією із ключових реформ, які проводяться в Україні упродовж кількох останніх років і одним із ключових чинників успішної реформи є удосконалення інституційного забезпечення процесу формування об'єднаних територіальних громад та їх подальшого розвитку. У цьому сенсі дедалі більшого значення набуває пошук дієвих інституційних важелів розвитку об'єднаних територіальних громад на сучасному етапі децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблеми децентралізації державної влади й органів місцевого самоврядування в Україні вивчали відомі науковці, такі як О.І.Васильєва, Ю.І. Ганущак, В.І.Гладій, В.С.Куйбіда, А.П.Лелеченко, К.О.Линьова, Н.В.Мацедонська, Г.І. Мостовий, Г.С.Одинцова, С.В.Слухай, Р.В.Сметанін, А. Ф.Ткачук та ін. Проте, незважаючи на наявний вагомий внесок у дослідження цих питань, важливі аспекти процесу інституційного забезпечення процесу децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад в Україні досліджені недостатньо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в дослідженні особливостей інституційного забезпечення процесу децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад. Для досягнення поставленої мети планується розв'язати такі завдання: проаналізувати законодавчо-нормативне та інституційне забезпечення процесу реалізації реформи територіальної організації влади на засадах децентралізації та визначення напрямів його подальшого удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Необхідною передумовою успішної реалізації будь-якої системної реформи є її інституційне забезпечення, що включає законодавчо-нормативне врегулювання відносин у сфері реалізації реформи та забезпечення належної інституційної підтримки. У 2014-2016 рр. сформовано значний масив законодавчих та нормативних актів у сфері реалізації реформи децентралізації влади, зокрема, щодо формування спроможних територіальних громад, бюджетної децентралізації, оптимізації розподілу повноважень – передачі їх від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, що дозволило посилити функціональну та фінансову спроможність місцевого самоврядування [1]. Формування законодавчо-нормативної бази та

інституційного забезпечення реалізації реформи децентралізації влади відбувається за такими основними напрямками:

1. Створення нового механізму формування спроможних територіальних громад шляхом їхнього об'єднання, що регулюється:

– Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2], прийнятим у лютому 2015 р., який визначив принципи, основні умови, порядок, форми державної підтримки добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст.

– Методикою формування спроможних територіальних громад, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. [3], яка визначає умови формування спроможних територіальних громад, критерії визначення адміністративних центрів об'єднаних громад, порядок розроблення і схвалення перспективних планів формування територій громад.

2. Законодавче забезпечення децентралізації функцій і повноважень органів влади у сфері надання адміністративних послуг, зокрема: реформування системи державного архітектурно-будівельного контролю і передача відповідних функцій та повноважень з загальнодержавного на місцевий рівень; децентралізація повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; децентралізація повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізація надання адміністративних послуг.

3. Законодавче та нормативне забезпечення бюджетної децентралізації, формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад: внесено зміни до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин; внесено зміни до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи.

4. Створення конституційних засад для реформування територіальної організації влади та місцевого самоврядування. Комплексне реформування територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою потребує внесення змін до Конституції України [1].

Для забезпечення ефективного впровадження реформи децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад існує ціла низка державних і недержавних інституцій, діяльність яких сприяє покращенню нормативно-правового, методичного, організаційного, комунікативного забезпечення процесу проведення реформи місцевого самоврядування.

1. Національна рада реформ. Національна рада реформ створена у 2014 році для забезпечення політичного консенсусу у процесі проведення реформ. Національна рада реформ є спеціальним консультативно-дорадчим органом при Президентові України з питань стратегічного планування, узгодження позицій щодо впровадження в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації.

Метою діяльності Національної ради реформ є забезпечення впровадження єдиної, узгодженої державної політики реформ в Україні, налагодження ефективного механізму взаємодії державних органів та інститутів громадянського суспільства в процесі здійснення реформ із залученням до співпраці з цих питань міжнародної спільноти, впровадження системного підходу до стратегічного планування, узгодження позицій та моніторингу реалізації реформ щодо забезпечення сталого розвитку України як передумови зростання добробуту її населення, досягнення європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Сучасна Україна зіштовхнулася з багатьма новими викликами, які вимагали виконання амбітних цілей і завдань. Це потребувало сфокусованих і скоординованих дій усіх зацікавлених сторін: Президента, Прем'єр-міністра, Голови Верховної Ради, голів фракцій, парламентарів, міністрів, представників громадськості та бізнес-асоціацій. Ефективна взаємодія та співпраця стількох учасників може бути забезпечена командною роботою, ефективною координацією та чітким розподілом обов'язків. Для учасників Нацрада є інструментом забезпечення прогресу у впровадженні змін, а саме: вирішення проблемних питань, узгодження позицій сторін, прискорення дій суміжних органів влади [4].

2. Офіс реформ – організація, що допомагає Уряду України у розробці та втіленні пріоритетних для країни реформ.

Використовуючи міжнародну експертизу та широкий галузевий досвід фахівців, Офіс надає комплексну підтримку Кабінету Міністрів, супроводжуючи реформи від аналізу проблеми і розробки ідеї та механізму її впровадження до моніторингу ефективності та комунікації змін. Офіс є частиною інноваційної Української Архітектури Реформ (Ukraine Reforms Architecture), започаткованої у 2015 році. Українська архітектура реформ є спільною ініціативою ЄС та ЄБРР, що фінансується за рахунок коштів Багатостороннього донорського фонду (MDA), який адмініструється ЄБРР, та наповнюється внесками наступних країн: Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Італія, Японія, Нідерланди, Польща, Швеція, Швейцарія, Сполучене Королівство, Сполучені Штати Америки та Європейський Союз, який є найбільшим донором.

Офіс реформ – консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, який координується Прем'єр-міністром. Офіс очолює Міністр Кабінету Міністрів. Керівництво здійснює виконавчий директор Офісу.

Основні завдання Офісу реформ:

- забезпечення на належному рівні організації та координації впровадження реформ;
- підготовка пропозицій щодо плану заходів із впровадження реформ на відповідний рік та механізмів

реалізації таких реформ;

- проведення моніторингу стану виконання міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади завдань, передбачених планом заходів;
- проведення аналізу результатів виконання міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади завдань, передбачених планом заходів [5].

3. Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України IX скликання здійснення відповідно до питань, що належать до предмета його відання, законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій. Комітет виконує: законопроектну функцію – розробка проектів законів, інших актів Верховної Ради України; попередній розгляд та підготовка висновків і пропозицій щодо законопроектів, внесених суб'єктами законодавчої ініціативи на розгляд Верховної Ради України; попередній розгляд та підготовка висновків і пропозицій щодо проектів загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля, а також надання згоди на обов'язковість чи денонсацію міжнародних договорів України; організаційну функцію – проведення збору та аналізу інформації з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, організації слухань із цих питань, у тому числі на засіданнях Верховної Ради України; прийняття рішень, надання висновків, рекомендацій, роз'яснень, розгляд звернень тощо; контрольну – аналіз практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, підготовка та подання відповідних висновків та рекомендацій на розгляд Верховної Ради України тощо [6].

4. Міністерство розвитку громад та територій України (Мінрегіон) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Мінрегіон є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, державну політику у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою, державну житлову політику і політику у сфері благоустрою населених пунктів, державну політику у сфері житлово-комунального господарства, державну політику у сфері поводження з побутовими відходами, державну політику у сфері будівництва, містобудування, просторового планування територій та архітектури, державну політику у сфері технічного регулювання у будівництві, а також забезпечує формування державної політики у сфері архітектурно-будівельного контролю та нагляду, у сфері контролю житлово-комунального господарства та у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель.

Основними завданнями у сфері розвитку територій Мінрегіону є:

- формування оптимальної системи інституційного забезпечення регіонального розвитку;
- формування спроможних територіальних громад;
- подає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо: актів законодавства з питань організації діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; актів законодавства з питань розмежування повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; адміністративно-територіального устрою; актів законодавства з питань об'єднання територіальних громад; нормативно-правового забезпечення з питань регіональної політики та місцевого самоврядування, державної підтримки розвитку місцевого самоврядування; нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування з питань здійснення наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади; адаптації національного законодавства у сфері місцевого самоврядування до положень Європейської хартії місцевого самоврядування та інших міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- формування та забезпечення функціонування реєстру про співробітництво територіальних громад;
- розробка та забезпечення виконання державних цільових та інших програм комплексного розвитку територій;
- проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування;
- розроблення за участю інших центральних органів виконавчої влади, відповідних місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування програм подолання депресивності територій і проведення моніторингу їх виконання [7].

5. Обласні державні адміністрації розробляють Перспективний план формування територій громад області згідно з методикою формування спроможних територіальних громад і охоплює всю територію області. Перспективний план формування територій громад області передається на схвалення обласній раді та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Крім того, до загальних повноважень обласних державних адміністрацій у сфері місцевого самоврядування належать:

- сприяння органам місцевого самоврядування у вирішенні питань економічного і соціального розвитку територій, зміцненню економічної та фінансової бази місцевого самоврядування;
- забезпечення реалізації рішень представницьких органів місцевого самоврядування, прийнятих у межах їх повноважень;

– надання допомоги в матеріально-технічному забезпеченні діяльності представницького органу місцевого самоврядування;

– забезпечення необхідної взаємодії між відділами, управліннями, іншими службами відповідних місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування у здійсненні їх повноважень.

Місцева державна адміністрація за поданням органів місцевого самоврядування на договірних засадах може: представляти інтереси місцевого самоврядування в центральних та інших органах державної виконавчої влади; розробляти проекти цільових програм розвитку економічної та соціальної інфраструктури території, комплексного вирішення проблем екології; входити з поданнями до центральних та інших органів державної виконавчої влади про надання допомоги органам місцевого самоврядування, зокрема дотацій, субвенцій, субсидій тощо, вирішувати інші питання відповідно до законодавства [8].

6. Регіональні офіси реформ з питань впровадження реформ у сфері місцевого самоврядування, децентралізації повноважень органів виконавчої влади створені на основі Меморандуму про узгодження мети діяльності у впровадженні реформи місцевого самоврядування між Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» і Мінрегіоном, надає організаційну, консультативну, інформаційну допомогу з впровадження реформ у сфері місцевого самоврядування, децентралізації повноважень органів виконавчої влади з метою посилення інституційного, адміністративного та експертного забезпечення реформи на місцевому і регіональному рівні. Робота офісів також спрямована на здійснення моніторингу впровадження реформ на регіональному рівні, узагальнення інформації щодо проблемних питань та внесення пропозицій Уряду щодо шляхів їх вирішення [9].

Однією з проблем практичної реалізації реформи сьогодні є недостатня спроможність основних державних інституцій дотримуватись концептуальних рамок (засадничих принципів) реформи, визначених відповідною Концепцією №333-р від 01.04.2014 року. Також гостро відчувається брак людської та фінансової спроможності органів влади на усіх рівнях щодо забезпечення відповідного консультативно-методичного супроводу реформи, переходу на якісніший рівень вирішення проблем та використання можливостей, які виникають в ході реалізації реформи.

Міністерство розвитку громад та територій України, як центральний орган виконавчої влади, який відповідає в Уряді України за формулювання, реалізацію та координацію впровадження реформи, потребує додаткової консультативно-методичної, фінансової та організаційної підтримки у реалізації реформи в тісній співпраці з регіональними, місцевими та центральними органами виконавчої влади, в першу чергу Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти та науки України, Міністерство соціальної політики України та Міністерство фінансів України. Оскільки децентралізація є системною реформою, яка стосується глибоких перетворень всієї системи органів публічної влади, змінює розподіл повноважень між різними органами, перетворює систему адміністративно-територіального устрою і змінює філософію реалізації державної регіональної політики, вона потребує постійного супроводу та координації в режимі як стратегічного планування так і оперативного реагування [10].

Координацію робіт з проведення реформи місцевого самоврядування, територіальної організації влади та впровадження нових підходів у плануванні та реалізації регіонального розвитку пропонується здійснювати за допомогою спеціально для цього утвореного механізму інституційної підтримки реформи. Механізм матиме дві основні складові – Центральний офіс з децентралізації та регіонального розвитку у Києві та Обласні агенції з децентралізації та розвитку у кожній області України. Механізм інституційної підтримки реформи має забезпечувати додаткову спроможність Мінрегіону, не підміняючи його функцій та структури.

Центральний офіс з децентралізації та регіонального розвитку створюється з метою надати всю необхідну експертно-консультативну, організаційну та фінансову підтримку Мінрегіону в реалізації його центральної та координуючої ролі з впровадження реформи та забезпечення дотримання усіма суб'єктами процесу реформи засадничих принципів та підходів, визначених Урядом України у Концепції реформи.

Обласні агенції з децентралізації та розвитку виконуватимуть такі завдання:

1) методична, консультативна допомога ініціаторам об'єднання в процесі формування спроможних об'єднаних територіальних громад, забезпечення навчання;

2) сприяння процесу регіонального розвитку в регіоні: планування регіонального розвитку, підготовка проектів регіонального розвитку, моніторинг та реалізація державної регіональної політики;

3) допомога донорським організаціям у реалізації їх програм та проектів на місцях.

Запропоновані структури спроможні надавати якісні послуги, постійно зміцнювати розвиткову спроможність об'єднаних територіальних громад, залучати усіх суб'єктів у процеси регіонального розвитку, залучати внутрішні та зовнішні інвестиції, сприяти сталому соціально-економічному розвитку територій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В підсумку зазначимо, що з метою подолання перешкод на шляху здійснення реформи щодо розбудови ефективної системи місцевого самоврядування в Україні необхідно вирішити комплекс проблем економічного, політичного та організаційно-правового характеру. Головним рушійним механізмом на шляху до подолання кризових явищ та впровадження системних реформ у місцевому самоврядуванні має стати консолідація дій всіх гілок влади, самоврядування та громадськості. Лише за умов спільної діяльності, системної та виваженої політики щодо розвитку місцевого самоврядування, залучення до процесу вироблення політичних рішень представників територіальних громад, органів місцевого самоврядування, науковців та громадських діячів можливо досягти запланованих результатів реформ.

Список літератури.

1. Напрями удосконалення інституційно-правового забезпечення реалізації реформи децентралізації влади в Україні. URL :<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-07/desentralizasia-1009e.pdf> (дата звернення: 05.11.2019).
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 05.11.2019).
3. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України № 214 від 8 квітня 2015 р. URL : [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015- %D0 %BF](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF) (дата звернення: 10.11.2019).
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Національна рада реформ. URL : <https://www.president.gov.ua/administration/nacionalna-rada-reform> (дата звернення: 10.11.2019).
5. Офіс реформ Кабінету Міністрів України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/uryad-ta-organi-vladi/ofis-reform-kabinetu-ministriv-ukrainu> (дата звернення: 10.11.2019).
6. Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Верховної Ради України. URL : <http://komsamovr.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2019).
7. Міністерство розвитку громад та територій України. URL : <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/> (дата звернення: 10.11.2019).
8. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (дата звернення: 07.11.2019).
9. Регіональні офіси реформ. Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України». URL : <http://auc.org.ua/page/istoriya-amu> (дата звернення: 12.11.2019)..
10. Гринчук Ю. С., Коваль Н. В., Вихор М. В. Система інституційного забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні: проблеми та напрями удосконалення. *Практика та досвід*. 2019. № 7. С.23-30.

References.

1. Directions for improving the institutional and legal support for the implementation of the decentralization reform in Ukraine, available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-07/desentralizasia-1009e.pdf>.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "About voluntary association of territorial communities", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (Accessed 05 November 2019).
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "About the statement of the Methodology of formation of capable territorial communities"", available at: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015- %D0 %BF](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF) (Accessed 10 November 2019).
4. Official Internet - Representation of the President of Ukraine. National Reform Council, available at: <https://www.president.gov.ua/administration/nacionalna-rada-reform> (Accessed 10 November 2019).
5. Office of Reforms of the Cabinet of Ministers of Ukraine, available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/uryad-ta-organi-vladi/ofis-reform-kabinetu-ministriv-ukrainu> (Accessed 10 November 2019).
6. Committee on the Organization of State Power, Local Self-Government, Regional Development and Urban Planning of the Verkhovna Rada of Ukraine, available at: <http://komsamovr.rada.gov.ua/> (Accessed 10 November 2019).
7. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine, available at: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/> (Accessed 10 November 2019).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "About local state administrations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (Accessed 07 November 2019).
9. Regional Reform Offices. All-Ukrainian Association of Local Self-Government Bodies "Association of Ukrainian Cities", available at: <http://auc.org.ua/page/istoriya-amu> (Accessed 12 November 2019).
10. Hrynchuk, Yu. S., Koval' N. V., Vykhov M. V. (2019), "The system of institutional support for the formation and implementation of state regional policy in Ukraine: problems and areas for improvement", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 7, pp. 23–30.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2019 р.